

חסידים ומתנגדים: רבי יהושע ומשנת החסידים [ב]

יבנה וחכמיה, שיעור 6

בין רשות הרבים לרשות היחיד

1. תוספתא בבא קמא ב, יב

[1] מסקלין דרך רשות הרבים דברי ר' יהושע. ר' עקיבא אומר כשם שאין לו רשות לקלקל כך אין לו רשות לסקל, ואם סיקל יוציא לים או לנהר או למקום הטרשים.

[2] והמסקל נוטל מן האמצע ונותן לצדדין, ואם בא אחר והוזק בהן הרי זה חייב אף על פי שאמרו הרי הוא כמסקל מלפני בהמה ונותן לפני אדם מלפני הרואין ונותן לפני הסומין. שדרך בהמה להלך באמצע ובני אדם מצדדין. דרך הרואין להלך באמצע והסומין מצדדין

[3] המסקל נוטל מתוך שדהו ונותן לרשות הרבים, ובא אחר והוזק בהן הרי זה חייב

אף על פי שאמרו הרי הוא כמסקל מתוך שאינו שלו ונותן לתוך שלו.

מעשה באחד שהיה מסקל מתוך שדהו ונתן לרשות הרבים. היה חסיד אחד רודפו, אמר לו מפני מה אתה מסקל מתוך שאינו שלך ונותן לתוך שלך? שחק עליו. לאחר זמן נצטרך אותו האיש ומכר את שדהו, והיה מהלך באותו מקום ונתקל. אמר לא לחנם אמר לי אותו האיש הרי אתה מסקל מתוך שאינו שלך לתוך שהוא שלך.

2. שם הלכה ו

המצניע קוצים וזכוכית בתוך כותלו של חבירו ובא בעל הכותל וסתרו ובא אחר והוזק בהן הרי זה חייב.

חסידים הראשונים היו מוציאים אותן לתוך שדות עצמן ומעמיקין להן שלשה טפחים כדי שלא תעלים המחרישה.

3. בבלי עירובין נג ע"ב

אמר ר' יהושע בן חנניה: מימי לא נצחני אדם אלא אשה תינוק ותינוקת... פעם אחת הייתי מהלך בדרך בשדה, אמרה לי תינוקת אחת: רבי, לאו שדה היא? אמרתי לה: בדרך כבושה אני מהלך. אמרה לי: ליסטים שכמותך כבושה.

אשם תלוי ואשם חסידים

4. חטאת (ויקרא ד, כז-לא) אשם תלוי (ויקרא ה, יז-יט)

(כז) וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תִּחַטָּא בְּשִׁגְגָה (יז) וְאִם נֶפֶשׁ כִּי תִחַטָּא וְעָשְׂתָה אַחַת
מֵעַם הָאָרֶץ בְּעִשְׂתָּהּ אַחַת מִמִּצְוֹת ה' מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ, וְלֹא
אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאָשָׁם: (כח) או יָדַע וְאָשָׁם וְנִשְׂא עֹנֹו:
הוֹדַע אֱלֹו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא (יח) וְהִבִּיא אֵיל תָּמִים מִן הַצֹּאן
וְהִבִּיא קָרְבָּנוֹ.... וְכִפֶּר עָלָיו הִפְהֵן בְּעֶרְכָּךְ לְאָשָׁם אֶל הַפְהֵן וְכִפֶּר עָלָיו
הִפְהֵן עַל שִׁגְגָתוֹ אֲשֶׁר שָׁגַג וְהוּא לֹא וְנִסְלַח לוֹ:
יָדַע וְנִסְלַח לוֹ: (יט) אָשָׁם הוּא אָשָׁם
אָשָׁם לֹה':

5. תוספתא כריתות ב, יב, עמ' 564

חלב ונותר לפניו אכל מאחד מהן ואין ידוע מאיזה מהן אכל, שבת ויום הכפורים עשה מלאכה באחד מהן ואין ידוע באיזה מהן עשה, ר' ליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר.

ר' אליעזר אומר חטאתו אשר חטא – חטא זה מכל מקום. אמר לו ר' יהושע או הודע אליו חטאתו אשר חטא – לכשיודע לו חטאו...

ר' יהודה אומר ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע פוטר, ר' שמעון אומר ר' אליעזר מחייב חטאת ור' יהושע אשם תלוי. אמר לו ר' יהודה ולא בזה חייב ר' יהושע אשם תלוי אלא ספק חטא ספק לא חטא, אבל זה חטא ודאי, היאך מביא אשם תלוי, אמר

לו ר' שמעון כל עצמו בזה דבר הכתוב: ולא ידע ואשם ונשא עונו והביא איל תמים...'

7. משנה כריתות ו, ג

ר' אליעזר אומר מיתנדב אדם אשם תלוי בכל יום ובכל שעה שירצה, הוא היה נקרא אשם חסידין.

אמרו עליו על בבא בן בטא שהיה מיתנדב אשם תלוי בכל יום חוץ מאחר יום הכיפורים יום אחד. אמר המעון הזה אלו היו מניחים לי הייתי מביא אלא אומרים לי המתן עד שתכנס לספק.

וחכמים אומרים אין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

8. שם א: המביא אשם תלוי ונודע לו שלא חטא... ר' אליעזר אומר יקרב, שאם אינו בא על חט זה הרי הוא בא על חטא אחר

9. פירוש הרמב"ם למשנה ו, ג: שלא חייבו הכתוב להביא אשם תלוי אלא מחמת גודל החטא שנסתפק בו וחומר, ויהיה לו זה סייג שתשקוט נפשו בכך ולא ישאר תחת פחד.

10. תחינה לאל יהיה אשר יהיה (ש' שפרה, י' קליין, בימים הרחוקים ההם, עמ' 480-478)

ישקט נא למעני לב אדני מזעפו, ישקט נא למעני האם אשר לא אדענו... בבלי דעת אכלתי תועבת אלהי, בבלי דעת רמסתי קדשי אלת... לא אדע העוונות אשר עשיתי, לא אדע החטאים אשר חטאתי, לא אדע התועבה אשר אכלתי, לא אדע הקדשים

אשר רמסתי. האדון בזעם לבו הזעיף אלי פנים. האל בחרון לבו התיצב כנגדי...
נעצבתי, נעטפה רוחי, חשכו עיני... מתי אלי, [ינוח לבך מחרונו]?

תפילה קצרה ותפילת חסידים

11. משנה ברכות ה, א

אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש. חסידים הראשונים היו שוהים שעה אחת ומתפללים כדי שיכוננו את לבם למקום אפילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו ואפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק.

12. משנה ברכות ז, ד

ר' יהושע אומר המהלך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה מעין שמונה עשרה, ואומר הושע ה' את עמך את ישראל, כל פרשת העבור צורכיהם מלפניך ברוך אתה ה' שומע תפלה.

13. תוספתא ברכות ג, ז (עמ' 13)

היה מהלך במקום סכנה ולסטיין מתפלל תפלה קצרה.
אי זה הוא תפלה קצרה?
ר' ליעזר אומר יעשה רצונך בשמים ממעל ותן נחת רוח ליריאיך <<אד: בארץ>> והטוב בעיניך עשה ברוך שומע תפלה.
ר' יוסה אומר שמע לתפלת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתן ברוך שומע תפלה.
ר' אלעזר בר' צדוק אומר שמע קול צעקת עמך ישראל ועשה מהרה בקשתם ברוך שומע תפילה.
אחרים אומר צרכי עמך מרובים ודעתן קצרה, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו שתתן לכל אחד ואחד צרכיו ולכל גויה וגויה די מחסורה ברוך שומע תפלה.

14. שמואל א ג, יח: וַיִּגְדְּלוּ שְׁמוּאֵל אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים וְלֹא כָחַד מִמֶּנּוּ וַיֹּאמֶר ה' הוּא הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה.

15. מתי ו, 7-10: וּבְהִתְפַּלֵּלְכֶם אֶל־תִּפְטֹפוּטוֹ כַּגּוֹיִם הָאֹמְרִים בְּלִבָּם כָּרֹב דְּבַר יֵנוּ
נִשְׁמַע: וְאַתֶּם אֶל־תִּדְמוּ לָהֶם כִּי יוֹדַע אֲבִיכֶם כָּל־צִרְפֹּכְכֶם בְּטָרִם תִּשְׁאַלוּ מִמֶּנּוּ [...]
אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים יִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵךְ, תָּבֵא מַלְכוּתְךָ, יַעֲשֵׂה רְצוֹנְךָ כַּאֲשֶׁר בְּשָׂמִים גַּם
בְּאֶרֶץ...